

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

I en den 31 januari 1941 dagtecknad proposition nr 49, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, under punkterna 1—5 framlagt förslag angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1:o.

Avlidne styckjunkaren å övergångsstat vid Göta artilleriregemente Carl Ivar Nordgrens frånskilda hustru. Under punkten 1 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att avlidne styckjunkaren å övergångsstat vid Göta artilleriregemente Carl Ivar Nordgrens frånskilda hustru Judith Kerstin Maria Nordgren, född Berggren, må från och med den 1 juli 1940 under sin återstående livstid, så länge hon förblir ogift, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 660 kronor, dock att pensionen, så länge makarnas minderårige son Otto Ivar Vilhelm åtnjuter pension av statsmedel, skall utgå med allenast 360 kronor för år.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att Nordgren var född den 12 februari 1881 och avled den 21 juni 1940;
att han inträdde i krigstjänst den 1 november 1901, befordrades till sergeant vid Göta artilleriregemente den 3 augusti 1913 och till styckjunkare i samma regemente den 1 juni 1925, överfördes tvångsvis på övergångsstat den 1 november 1926, blev på grund av fullgjord tjänstgöring för löneuppflyttning från och med den 25 september 1927 tillagd styckjunkares lön samt avgick den 12 februari 1931 från beställningen å övergångsstat med rätt till pension å 2,544 kronor för år jämte dyrtidstillägg;

att han från och med den 6 september 1928 intill sin död innehade förordnande såsom tygunderofficer vid Göta artilleriregemente, i vilken egenkap han åtnjöt arvode med 2,130 kronor för år jämte dyrtidstillägg;

att han den 7 september 1912 ingick äktenskap med Judith Kerstin Maria Berggren, född den 22 januari 1891;

att makarna i äktenskapet hade 4 söner, födda respektive 1912, 1914, 1918 och 1930;

att rådhusrätten i Göteborg genom utslag den 7 maj 1940 dömde till äktenskapsskillnad mellan makarna, därvid rådhusrätten *dels* förordnade, att hustrun skulle hava vårdnaden om makarnas år 1930 födde son Otto Ivar Vilhelm, *dels* förpliktade mannen att till hustrun utgiva vissa närmare angivna underhållsbidrag såväl för henne själv som för sonen (utslaget i denna del överklagat av mannen men fastställt av Göta hovrätt enligt utslag den 4 juli 1940), *dels ock* i anledning av yrkande av fru Nordgren förklarade henne berättigad till familjepension efter mannens död;

att fru Nordgren trots äktenskapsskillnadsutslaget innehåll i sistnämnda del icke kunnat komma i åtnjutande av änkepension, enär statskontoret vid på ämbetsverket ankommande prövning av fru Nordgrens rätt till pension funnit de för mannen Nordgren gällande familjepensionsbestämmelserna — kungörelsen den 18 juni 1937 (nr 583) med bestämmelser angående familjepension i vissa fall, då allmänna familjepensionsreglementet ej är tillämpligt inom försvarsväsendet, m. m. — icke medgiva tilldelande av pension åt frånskild hustru;

att den minderårige sonen efter faderns död åtnjuter pension, som — omräknad till ny familjepension enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508) — utgör 768 kronor för år jämte procentuellt tillägg;

samt att därest fru Nordgren varit pensionsberättigad pensionen, beräknad för henne ensam, skulle hava utgjort 876 kronor för år jämte tillägg, som nyss nämnts, och sammanlagda pensionen för henne och den minderårige sonen 1,296 kronor för år jämte dylikt tillägg.

Föredragande departementschefen har anfört följande.

Enligt min uppfattning föreligga i förevarande ärende sådana särskilda omständigheter, att beviljande under riksdagens medverkan av pension åt fru Nordgren måste anses befogat. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen varade makarna Nordgrens äktenskap nära 28 år och upplöstes först en längre tid efter det mannen uppnått pensionsåldern. Mannen Nordgren fullgjorde även sedan han tjänstepensionerats och allt intill sin död, således jämväl efter allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande, regelbunden tjänstgöring inom försvarsväsendet. Hans tjänstgöringstid hos staten översteg på grund härav 35 år. Hade allmänna familjepensionsreglementet varit tillämpligt å mannen Nordgren, skulle fru Nordgren, efter rådhusrättens förklaring, varit berättigad till pension. Om jämväl beaktas, att skillnadsmålet avgjorts omedelbart före och i viss del till och med efter mannens frånfälle, samt hänsyn också tages till de ömmande förhållanden av personlig natur, som här — på sätt handlingarna närmare belysa — föreligga, synas några konsekvenser av ett bifall till framställningen knappast behöva befaras.

Jag tillstyrker sålunda, att förslag förelägges riksdagen om pension åt fru Nordgren, och vill såsom i förevarande fall skälig pension förorda ett belopp av 660 kronor. Med hänsyn till att den minderårige sonen på grund av att fru Nordgren icke kunnat författningsenligt tillerkännas pension åtnjuter sådan förmån till väsentligt högre belopp än som för honom skulle hava utgått, om jämväl modern varit pensionsberättigad, synes den av mig nu ifrågasatta pensionen böra, så länge sonen åtnjuter pension, utgå med ett förslagsvis till 360 kronor reducerat belopp.

Med hänsyn till vad föredragande departementschefen anfört till stöd för det föreliggande förslaget finner sig utskottet böra biträda detsamma. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

2:o.

Extra befattningshavaren vid länsstyrelsen i Kopparbergs län Torkel Tomassons änka. Kungl. Maj:t har under punkten 2 föreslagit riksdagen medgiva, att extra befattningshavaren vid länsstyrelsen i Kopparbergs län Torkel Tomassons änka Viktoria Fredrika Tomasson, född Andersson, må från och med den 1 januari 1941 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Tomasson var född den 10 april 1881 och avled den 7 december 1940;

att han intill år 1906 idkade renskötsel;

att han efter därpå bedrivna studier avlade studentexamen år 1912 och kansliexamen år 1915;

att han åren 1916—1917 på uppdrag av svenska renbetesdelegationen utförde en omfattande utredning angående Vilhelmina- och Vapstenslapparnas sedvanemässiga flyttning till Norge i senare tid;

att han biträdde 1919 års lappkommitté först såsom sakkunnig och senare i egenskap av ledamot;

att han under åren 1918—1922 huvudsakligen ägnade sig åt upplysnings- och organisationsverksamhet bland lapparna samt i samband därmed förstnämnda år grundade Samefolkets egen tidning, vilken tidning sedan dess regelbundet utkommit från trycket, från år 1922 med bidrag från Norrbottens och Västerbottens lappfonder samt jämtländska lappväsendets fond;

att han sedan december månad 1922 intill sin död var anställd hos länsstyrelsen i Kopparbergs län såsom extra befattningshavare å landskontoret;

att Tomassons avlöning hos länsstyrelsen från och med den 1 juli 1935 utgick enligt 9 lönegraden i vederbörlig löneplan för extra tjänstemän;

att han vid sin död efterlämnade änkan Viktoria Fredrika Tomasson, född Andersson, vilken är född den 27 juni 1882;

att brist föreligger i boet efter Tomasson och att änkefru Tomasson icke äger nämnvärda tillgångar;

samt att änkefru Tomasson för sitt uppehälle varit helt beroende av sin makes inkomster.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

3:o.

E. o. sysslomannen vid S:t Olofs sjukhus i Visby Johan Emil Nybergs änka. Under punkten 3 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att e. o. sysslomannen vid S:t Olofs sjukhus i Visby Johan Emil Nybergs änka Edith Maria Nyberg, född Strand, må från och med den 1 juli 1940 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 528 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Nyberg var född den 16 september 1867 och avled den 26 december 1939;

att han såsom vikarie uppehöll sysslomannatjänsten vid S:t Olofs sjukhus i Visby under tiden 19 augusti—17 september 1918, 1—31 december 1919 och 1 februari 1920—30 juni 1921 samt därefter innehade befattning såsom extra ordinarie syssloman vid samma sjukhus från och med den 1 juli 1921 till och med den 30 juni 1935;

att Nyberg, vilken i sistnämnda egenskap åtnjöt avlöning enligt 15 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie tjänstemän, efter avgången ur tjänst intill sin död uppbar avkortad pension enligt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet med 1,500 kronor för år, motsvarande $\frac{63}{120}$ av tjänstepensionsunderlaget, 2,844 kronor, för tjänsteman i sagda lönegrad;

att han vid sin död efterlämnade änkan Edith Maria Nyberg, född Strand, vilken är född den 1 juni 1902;

att bouppteckningen efter Nyberg utvisade en behållning av omkring 12,000 kronor;

samt att änkefru Nyberg på grund av sjukdom (bl. a. progredierande reumatisk polyarthrit) är oförmögen att utföra inkomstbringande arbete.

Nyberg har under sin anställning icke haft tillfälle att vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa och har därigenom icke kunnat bereda sin hustru änkepension. Enligt vid tiden för Nybergs avgång gällande regle-

mente för civilstatens änke- och pupillkassa uppgick änkepensionen till 27 ¹/₂ procent av det för mannens befattning fastställda pensionsunderlaget, vilket i detta fall utgjorde 2,844 kronor. I förevarande fall skulle således änkepensionen uppgå till 782 kronor. Då emellertid några avgifter för pensioneringen icke erlagts, har pensionen ansetts böra fastställas till något lägre belopp än det sålunda beräknade, förslagsvis 528 kronor.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

4:o.

Fattigvårds- och barnavårdskonsulenten Hans Julius Håkansons änka. Kungl. Maj:t föreslår under punkten 4 riksdagen medgiva, att fattigvårds- och barnavårdskonsulenten Hans Julius Håkansons änka Sally Mathilda Håkanson, född Wahlsten, må från och med den 1 januari 1941 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 900 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Håkanson var född den 11 december 1882 och avled den 21 februari 1940;

att han från och med den 1 januari 1919 intill sin död var förordnad såsom fattigvårdskonsulent i första distriktet samt från och med ingången av år 1926 jämväl innehade befattning såsom barnavårdskonsulent i samma distrikt;

att hans årliga avlöningsförmåner senast uppgingo till 7,120 kronor (lön inkl. ålderstillägg 4,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, ortstillägg 500 kronor, tillfällig löneförbättring 1,320 kronor; avdrag å lönen med 200 kronor, motsvarande pensionsavgift), varjämte han åtnjöt dyrtidstillägg enligt för befattningshavare vid oregrerade verk gällande grunder;

att han vid sin död efterlämnade änkan Sally Matilda Håkanson, född Wahlsten, vilken är född den 8 oktober 1886, samt två vuxna barn, nämligen en son och en dotter;

att bouppteckningen efter Håkanson utvisade en behållning av omkring 9,800 kronor;

samt att barnen icke äro i sådana ekonomiska omständigheter, att de kunna verksamt bidra till moderns försörjning.

Fattigvårds- och barnavårdskonsulenter sakna på grund av för dem gällande anställningsform för närvarande såväl tjänste- som familjepensionsrätt. Frågan om ändrad anställningsform för konsulenterna har i avbidan på slutförandet av utredningar rörande den sociala hjälpverksamhe-

tens ordnande icke upptagits till slutlig prövning (jfr prop. år 1932 nr 49; bankoutsk. utl. nr 30, p. 46; riksd. skr. nr 227, p. 39).

Med biträdande av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

5:o.

Förre verkställande direktören i civilstatens änke- och pupillkassa Johan Herman Napoleon Lidströms änka. Under punkten 5 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre verkställande direktören i civilstatens änke- och pupillkassa Johan Herman Napoleon Lidströms änka Elin Erika Lidström, född Olsson, må från och med den 1 juli 1940 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1,200 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Lidström var född den 17 juli 1865 och avled den 3 juni 1940;

att Lidström, som år 1883 inträtt i postverkets tjänst, den 8 december 1897 konstituerades till postexpeditör, från vilken befattning han avgick med utgången av år 1905;

att han den 14 maj 1886 inträdde i civilstatens pensionsinrättnings tjänst, den 28 februari 1905 förordnades att tills vidare vara revisor och kammar-skrivare hos nämnda pensionsinrättning, den 15 december 1905 förordnades att tills vidare uppehålla överkommissariebefattningen vid pensionsinrättningen samt den 21 december 1907 utnämndes att från och med den 1 januari 1908 vara verkställande direktör i civilstatens änke- och pupillkassa;

att Kungl. Maj:t, på därom av Lidström gjord ansökning, genom beslut den 13 december 1918 entledigade Lidström från befattningen såsom verkställande direktör;

att Lidström efter avgången från sistnämnda befattning med oförändrat delaktighetsbelopp kvarstod såsom delägare i änke- och pupillkassan;

att Lidström efter fyllda 55 år tillträdde egen pension från den s. k. tjänstemannafonden;

att han vid sin död efterlämnade — förutom fyra vuxna barn i tidigare äktenskap — änkan Elin Erika Lidström, född Olsson, vilken är född den 13 juni 1881;

att makarna Lidströms äktenskap ingåtts den 20 juli 1930, alltså tre dagar efter det mannen uppnått 65 års ålder, och att äktenskapet på grund av sistnämnda förhållande jämlikt bestämmelserna i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa icke grundlagt rätt för hustrun att efter mannens frånfälle erhålla pension från kassan;

att änkefru Lidström, därest äktenskapet ingåtts inom behörig tid, skulle hava kommit i åtnjutande av pension till belopp av 2,032 kronor 80 öre jämte dyrtidstillägg;

att bouppteckningen efter Lidström utvisade brist och att änkefru Lidström saknar egna tillgångar;

att änkefru Lidström, som har två vuxna barn i tidigare äktenskap, av dessa icke kan påräkna något nämnvärt bidrag till sitt uppehälle;

samt att hon på grund av sjukdom är för framtiden oförmögen till arbete.

Änkefru Lidström har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension. Till stöd för framställningen har änkefru Lidström åberopat, att äktenskapet med Lidström redan flera år före ingåendet varit avsett att komma till stånd men av särskilda orsaker blivit uppskjutet samt att, sedan överenskommelse träffats om äktenskapets ingående under sommaren 1930 före Lidströms 65-årsdag den 17 juli, sjukdom förhindrat henne från att vidtaga för uttagande av lysning avsedd resa, på grund varav äktenskapet kommit att ingås först några dagar efter sistnämnda tidpunkt. Vidare har änkefru Lidström framhållit, att hon hade anledning antaga, att, om kassan bestått, kassans fullmäktige skulle hava tillerkänt henne pension efter mannens frånfälle.

Föredragande departementschefen har anfört, att han med hänsyn till föreliggande förhållanden ansett billigheten bjuda, att pension i vanlig ordning utverkades åt änkefru Lidström. Pensionen har syntes departementschefen skäligen böra fastställas till ett belopp av 1,200 kronor för år.

Med hänsyn till i ärendet förekomna omständigheter vill utskottet icke motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 11 mars 1941.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Nordborg**, *Sandén, Nilsson* i Mölndal*, *Leander, Andersson* i Jäger och *Bodin* i Visby;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, K. A. Westman, Eriksson* i Sandby*, *Sundberg, Söderdahl, Ericsson* i Ätvidaberg*, fru *Humla* och herr *Hallberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.